

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG

AZ „ELSŐ SZÉKELY HÁZI-IPARI ORSZÁGOS SZÖVETKEZET” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, fél évre 5 K, negyed évre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi elöljárók, papok és gazdasági egyéni tagok egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Helyközi telefon 15. sz.
egy példány ára 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
B E T E G H P Á L
LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szö 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet om. 8 fillér, többször közlésnél 6 fillér. Nyílt-tér sora 1 K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári osek- és kiírling 10,489. szám

A társadalom a magyar iparért.

Irta: Dr Bognár Oszkár.

A politikai alakulások arra engednek következtetni, hogy az önálló vámterület és ezzel együtt a magyar nagy gyárpár megteremtésére jó hosszú ideig nincs reményünk. Ha csak valami égi csoda nem történik, úgy a közös bank szabadalma meghosszabbítatik, mint 1917-ben a közös vámterület is fenn tartatik. Ez Magyarországra annyit jelent, hogy jó darab ideig agrikultur állam kénytelen maradni. Alig néhány éve, a magyar nemzet egyértelműen foglalt állást az önálló vámterület mellett. Az illetékes kereskedelmi testületek, a kereskedelmi és iparkamarák, különféle kereskedelmi, ipari egyesülések, a gyárosok, iparosok testületei egyhangulag odanyilatkoztak, hogy a magyar ipar fejlődése érdekében az önálló vámterület nélkülözhetetlen, mert a zsenge magyar ipar védővámok nélkül képtelen a fejlettebb osztrák iparral a versenyt felvenni.

Sajnos a politikai helyzet arra mutat, hogy a nemzet ezen vágya is az álmok birodalmába került. Pedig azt, hogy a nemzetnek új anyagi, erőforrásokra van szüksége, azt a minden mértéket meghaladó amerikai kivándorlás igazolja. A tökéletesülő gépek a mezőgazdaságban mind több munkaerőt tesznek fölöslegessé és ezt csak a fejlődő ipar tudná lekötöni. Bizonnyitják ezt a külföldi ipari államok példái. Németország kivándorlása a nagy ipari felpezsdülés óta rohamosan csökken. Ma tized része sem vándorol ki a németek közül, mint 1881-ben. Angliából Amerikába alig vándorolnak ki, holott az angolok Amerikában is otthon érezhetik magukat, hiszen ugyanazon nyelvet beszélik, majdnem ugyanazon társadalmi viszonyok közé kerülnek. A magyar kivándorlás ellenben, — annak dacára, hogy a magyar parasztot künn lenézik, megvetik, megalázóan bánnak vele, kiuzsorázzák — mégis nőttön nő, mert bizony a magyar parasztnak odakünn még így is jobb dolga van, mint itthon.

A kivándorlás rengeteg mérvét kizárólag az ipar hiányára vezethetjük vissza. Mutatja ezt az, hogy a legtömegesebb kivándorlás oly vidékekről történik, a hol a népet csak iparral lehetne visszatartani. Legtöbben

a terméketlen vidékekről, a tótok közül vándorolnak ki.

Mivel politikai téren hiába várjuk az önálló vámsorompó felállítását, a magyar társadalomnak kell akcióba lépnie és a magyar közönség szívós kitartásának kell pótolnia a védővámok hiányát. Erős társadalmi mozgalmat kell újra indítanunk a magyar ipar érdekében.

906-ban a tulipán-mozgalom idején megindult ez a törekvés, de hála a magyar ősi erénynek — a kitartás hiányának, a mint keletkezett, el is aludt. Még a közönség remélte, hogy politikai téren is sikerül az önálló vámterületet megvalósítani. A társadalomnak újra sorompóba kell lépnie.

Nem mondhatjuk, hogy a tulipán-mozgalom teljes hatástalan maradt. Az osztrák gyárosok megérezték az időszakát és azóta mindent elkövetnek, hogy áruikat még törvénysértéssel is, magyar eredetűeknek tüntessék fel. Folyton olvashatjuk, hogy oly védjegyekkel igyekeznek áruikat ellátni, a mik azokat magyar eredetűeknek tüntetik fel. Árpád, Szent István, Hunyadi, Rákóczi névvel ellátott védjegyeket próbálnak a védjegylajstromba becsempészni, a miket a kereskedelmi minisztérium természetesen visszautasít. A napokban egyik brünni gyár a „Betyárvászon”, egy másik pedig „Petőfi és Rákóczi gomb” jelzéssel próbált szerencsét a belajstromozásnál, természetesen hiába.

Mi sem mutatja ennél jobban, hogy maguk az osztrák gyárosok várják és természetesnek találják a magyar társadalom megmozdulását, csak a magyar közönség nem akar eszmélni és keleti lanyhaságról letenni.

A legelső teendő az lenne, hogy a hivatalok legalább hajtásák végre azt a — még a koalíció idején kiadott — miniszteri rendeletet, a mely minden magyar hatóságnak, hivatalnak kötelességévé teszi beszerzésénél a magyar cikkek előnyben részesítését.

A tanárok, tanítók dicséretre méltóan követik esztendőik óta azt a szép szokást, hogy a tanulókat, különösen a felsőbb osztálybelieket felvilágosítsák a magyar ipar pártolás fontosságáról.

A kereskedelmi és iparkamarák több ízben felszólaltak, hogy a közönség nem törődik a magyar iparral, sőt még a közhivatalok sem tartják magu-

kat a magyar iparpártolást előíró miniszteri rendelethez.

Nem szükséges ezen célra más, csak szívós, erélyes, fáradtságot nem ismerő szervezés. Hozzá kell szoktatni a közönséget ahhoz, hogy magyar eredetű árukat kérjen. Az élelmes kereskedő majd gondoskodik annak beszerzéséről. Bizonyos, hogy ezen az uton mihamarább elfogjuk érni, hogy a kereskedő — mint ezt a tulipán mozgalom idején láttuk — cégtábláján tünteti fel, hogy nála magyar eredetű árukat kaphatók.

Kezdetnek elegendő, ha egy-egy társas-kör, kaszinó, olvasó-kör stb. veszi kezébe az ügyet és nyilvános helyeken: korcsmákban, vendéglőkben, kávéházakban, klubok helyiségeiben, iskolákban, esetleg községi, városi hivatalokban falragaszkon, plakátokon hívja fel a közönség figyelmét a magyar iparra. Nyomon fogja ezt rövid idő múlva követni, hogy a kereskedők hívják fel hirdetéseikben a körleveleikben a magyar árukra a közönség figyelmét, a mit ma sajnos, csak elvétve látunk.

A mint a mozgalom nagyobb méreteket ölt, gondoskodni kell arról is, hogy a közönség tájékoztatva legyen hitelesen a felől, hogy mely kereskedő tart tényleg magyar árukat.

A mozgalom fősikere természetesen a sajtó magatartásától függ. A hogyan a magyar sajtó eddig viselkedett, abból bizvást mérithetjük azt a véleményt, hogy az olvasóközönséget a magyar iparpártolásra buzdítani és ezt a kérdést állandóan napirenden tartani fogja.

Röviden, de velősen!

— Találó mondások. —

Nem azokat a bizonyos családoknak, hogy katonáinak fegyverzetet hozni, a melyek oly szomorúak, mint egy novemberi délután, s a melyeken ugynevezett „társadalmi kötelesség” jóízűt nevetni; sem a havonkint egyszer fölmelegített vicceket, melyektől a jó Isten őrizzen és oltalmazzon, hanem azokat az igazán jó, rövid, de velős mondásokat, melyek duzzadnak és ropognak az élet-erőtől, mint a Bopparti-cseresznye.

Ezek az igazi bonmot-k.

Beállit a társaságba egy a legutolsó divat szerint öltözködött gavallér.

— Hölgyeim, oly sötét van oda künn, hogy az ember a saját szavát sem látja. (Kacagás!)

Olyiknak már ez is bonmot.

Az igazán rövid, de velős beszéd-

módhoz, az ugynevezett lakonikus kifejezésekhez legjobban értettek a régiek.

Mikor Xerxes üzent Leonidasnak, hogy katonáinak fegyverzetét küldje táborába, Leonidas csak annyit válaszolt:

— Jöjj érte magad!

De nem is szivelték akkor a manapság divatos hosszú lity-loty-tyot.

A spártaiak a bőbeszédű athéni követet is azzal bocsájtották szélnek:

— Nem értjük beszéded végét, mert már elfelejtettük az elejét.

Aztán jött egy másik követ. Üres zsákot tartott a spártaiak elé, csak ezt mondván:

— Ime, liszt nincs benne!

A spártaiak megértették a célzást, adtak lisztet a követnek, de megjegyezték, hogy elég lett volna az üres zsákot mutatni, az a pár szó is fölösleges volt.

S mikor Agezilaostól kérdezték:

— Hol van Spárta határa?

— A dárdánk hegyén! — volt a lakonikus felelet.

A atinok is becsülték az igazi bonmot-t.

Ismeretes annak a római hadvezérnek mondása, ki a haza ügyeért aggódó szenátusnak hadi bravurjairól csak ennyit üzent:

— Veni, vidi, vici! (Jöttem, láttam, győztem!)

Ennél rövidebben és velősebben csakugyan bajos volna egy nagy hadiművelet minden frázisát megírni.

Az angolok is szeretik a rövidséget a beszédben, csak hogy az ő rövidségük többnyire száraz.

— Yes és No, Very well, You must, etc.

No meg: Az én házam az én váram!

Ez az önérzetes mondás szerzett legtöbb becsületet és legtöbb hatalmat az angol népnek.

Mint az elnevezés — bonmot — is mutatja, a franciák volnának tulajdonképpen a bonmot hivatott emberei.

Bernis abbé kissé világias életmódot folytatott. Emiatt szemrehányást tett neki Fleury kardinális-miniszter.

— Barátom, míg én élek, a magam utja el van zárva.

— Jól van, hát várok! — felelt az abbé.

Az meg a francia forradalom idején történt, hogy a felséges nép egy nemes ember házát fölakarta perzselni. De egy bonmot megmentette — Nézzétek, — szólott egy polgártárs, — a ház már a mienk, a

gyerekek nem a nemestől erednek, a felesége pedig mindenkié... Hat minek gyujtogassunk?!

A németek közül Frigyes és József császár tűnnek ki az igazán jó-mondások terén. Különösen József császár, a kalapos király.

Utazásai közben egy tudakos postamester azt kérdezte József császártól:

— Vajjon Önnek miféle szerzija van a császári udvarban?

— József éppen borotválkozott:

— Én a császárnak borbélyja vagyok.

Máskor egy uri ember — kit József kapzsísgáról ismert — kért jutalmat a császártól.

— Az ön cselekedete — válaszolt finom bonmot-val József császár — olyan szép, hogy azt kellőleg csak maga a jó Isten jutalmazhatja meg.

Mikor pedig az öreg Kauniz előszobájában volt kénytelen várakozni aranyos kedvvel kérdezgette a jelenlevőktől:

— Hiszi ön, hogy én még ma ezzel a miniszterrel találkozhatok.

— Nagy Frigyesről is „jól jött ki”, mikor azt kérdezte a püspöktől:

— Mit szól hozzá, én az ön köpenye alatt szeretnék a paradicsomba bejutni.

— Bajos lesz, — válaszolt a püspök, — felséged annyira megnyirbálta palástomat, hogy a magam befödésére is alig elegendő.

Nálunk, magyaroknál különösen a haza hőse híres az ő bonmotjairól.

Egyszer azt kérdezték tőle, melyik jobb: megházasodni vagy nőtlenség életet folytatni?

Deák Ferenc ezt válaszolta:

— A becsületes emberek megházasodnak, az okosak nem.

Máskor egy osztrákot világosított fel, hogy ne sokat teketóriázzanak a magyarokkal;

— Tudja, a magyar ember olyan, mint a tojás: mentül tovább fő, annál keményebb lesz...

Mikor a sajtótörvényről volt szó, Deák akkor is egy márványba vézésre érdemes bonnot-tal ajándékozta meg a magyar közönséget:

— A sajtótörvénynek csak egy paragrafusból kéne állani: hazudni nem szabad.

Nemde, rövid és velős. A haza hőse különben nemcsak nálunk, de az egész világbirodalomban a legelső helyekre került bonmotjaival.

Még egyet.

A tarenti ifjak ügyes bonmotjuknak köszönheték életüket.

Pyrrhusról, ennek sátora előtt, nem a legkedvezőbben nyilatkoztak s Pyrrhus a gyalázó szavakat meghallotta. Már biztos volt a haláluk, de a kihallgatás alkalmával egyik társ ügyes bonmot-ja megmentette az életüket. Ez az ifju ugyanis Pyrrhus kérdésére, hogy miért gyalázták őt, így válaszolt:

— Ha véletlenül több bort iszunk, meg is öltünk volna!

Most az egész dolgot végezzük egy jó tanácssal — aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul! — más szóval: aki nem ért a bonmot-hoz, az ne erőltesse a dolgot; mert nevetségessé válik.

Deák Antal.

Iskola Takarékpénztár.

A helybeli szerzetes tanítók vezetése alatt álló római katolikus elemi fiúiskolában a jelen tanévben felállítjuk az „Iskola Takarékpénztár”-t.

Hogy mi ez, úgy hiszem nem kell sokat magyarázni, a név magában foglalja az intézmény mivoltát. Takarékpénztár, mely az apránként befektetett tőkére kamatot nem fizet, nem is fizethet, de a gyermekek nevelésére hatásában 100 százaléknál többet kamatozik.

Még br. Eötvös József kultuszminiszter ajánlotta az iskolákban való felállítását. Célja az, hogy a gyermekeket takarékosagra szoktassuk; az hogy a gyermekek évközben kapott, szerzett filléreiket ne verjék el semmis, akárhányszor káros dolgokra, hanem betegyék az iskolatákarékba s meggyűjtsek. Ezen intézmény nemes célját sok tanfériu belátta s igen sok iskolában nagy szerepet visz a növendékek nevelésében. A brassói róm. kath. elemi fiúiskolát hozom fel például, a hol az 1908—909. tanévben 86 gyermek 130 K-t helyezett el, az 1909—10. tanévben 108 gyermek 185 K-t takarított meg. Az előző évben a legkisebb betét 10 f, a legnagyobb 22 K volt. Látnak és érezzük, hogy hovatovább drágább világban élünk, tehát nagy szükség van arra, hogy a gyermekeket takarékosagra szoktassuk. A szép benne még az is, hogy a szülők a tanítóval mintegy kezét fogva, nevelik a gyermeket, mert a jobbmódu szülők megteszik, hogy időközönként 10—20 fillért juttatnak a gyermek kezéhez, hogy az tőkéjét növelje s ezzel a takarékoság utáni ambíció is nőjön szívében.

Szervezete olyan, mint a takarékpénztároké. Van főkönyvünk, abban minden betenni kívánó gyermeknek külön lapja. Minden gyermek 10 fillérért kap egy takarékpénztári könyvecskét. (A kis könyvnek az ára azért tíz fillér, hogy a főkönyvnek az ára is befolyon.) Csak el kell képzelni a gyermek ambícióját, ha neki takarékpénztári könyve s abban neki egy kis tőkepenze van. Látni kell a törekvést, melylyel fillérkeit összegyűjti, hogy tőkéjét minél nagyobbra növelje. Ha valaki ezt el tudja képzelni, azt is elismeri, hogy ezzel válik a takarékoság a gyermek vérévé. Tehát az „Iskola Takarékpénztár” kitűnő nevelési eszköz.

Most az a kérdés, mi lesz az összegyűjtött kis tőkepenzekkel? Ha nagyszabású kirándulást rendezünk, az utiköltséget abból fedezzük. Ugy hiszem ez előny, különösen a szegényebb sorsú szülőkre nézve, ha akkor nem alkalmatlankodunk s mégis készpénzzel rendelkezünk. Ha ilyen kirándulást nem rendeznénk, a tanév végén adjuk ki minden gyermek megtakarított pénzét, a szülőkre bízva, hogy mit vegyenek gyermekeiknek. Ez is a szülők előnye, mert még a szegényebb gyermek is összegyűjthet egy kalapra, pár cipőre, vagy rend ruhára való összeget.

Egy szóval az „Iskola Takarékpénztár” minden tekintetben hasznos. S midőn felállítását a m. t. szülők tudomására hozzuk, kerjük az aziránt való érdeklődést, gyer-

meik ambíciójának, törekvésének kielégítését, a mennyiben lehet növelését.

P. Trefán Timótheus,
szerzetes tanító.

Képkiallítás a megyeházán.

A vármegyeházán holnap délelőtt előkelő közönség jelenlétében megnyitó képkiallításon, az immár felakasztott képek között tettünk egy kis sétát. Intim, vagy mondhatnánk úgy is, hogy elvont kifejezésű képtárlat ez. Kilométeres nagy vásznak nem kiabálnak reánk amint beléptünk és nem találjuk meg itt azt az ugynevezett népies zsánert sem, amely, mert csupa ismétlésekből táplálkozik, ismerőségénél és könnyű stílusánál fogva kényelmesebben férkőzik hozzánk.

A Naturalisták és Szimbolisták képei nem ily természetűek. Nézzük, ami a legjobban megkapott bennünket: „Temető lepke” Páy Sándortól. Ködös éjszakából temető fal világít ki. Alatta egy pár sirkereszt. Egy óriási fekete lepke terpeszkedik a világító falon, mely felé, zsákmányára suhan, fantasztikus hosszú árnyékot vetve maga elé — egy meztelen nő alak.

És ehhez hasonló fantáziával megálátott témájú kép van itt még több is. Ma egyébként a főtéren járókelőket meglepetéssel állította meg az a gyönyörű művészplakát, amely a Dragomán-féle üzlet kirakata előtt csoportosulásra kényszeríti a járókelőket.

Egy diszkrétén meztelen fiatal lány alak, megkoszorozott fejjel és kezében palmaaggal bevont vándorbottal és koldustarisznyával oldalán. Mögötte a virágfüzérés áldozati oszlop-ról magasra csap a láng s a tömjén és mirhák füstje összeölelkezik az égboltozattal.

Minő szép alegoria. Mily szépen megoldott szimboluma a művészi hivatás betöltői sorsának, mely különösen nálunk szép Magyarországon, babért, ha szerez is, a palmaág vándorbotra van kötve és koldustarisznya a járuléka elismerésünknek.

Reméljük, hogy Székelyudvarhely műértői nem fogják üresen hagyni ezt a tarisznyát. Reméljük, hogy sok ilyen szép szimbolistakép nálunk marad. Ezen reménnyel hívjuk meg illetékes közönségünket a művészek nevében a vasárnap délelőtti megnyitásra.

Belépti díj 60 fillér.

HIREK.

ŐSZI VIRÁG...

Őszi virág, őszi rózsza
Készül már a búcsuszóra,
A levél is hulldogál, —
— Minden, minden sirba száll.

Vándor madár, vándor felhő,
— Talán többé vissza sem jő?!
— Mindenütt csend, nyugalom,
Minden liget sirhalom...

Álljatok meg még egy szóra
Nyílik még az őszi rózsza;
— Ha álomra szenderül,
Ne hagyjátok egyedül!

Ne bántsátok amint mentek,
Mert ő az elhagyott gyermek;
Védjétek meg mig virít.
Mig az őszi szél sivit!

Mig van levél, amig lehet
Tegyetek rá felelelet,
— Ha minden elhidegül
Ne maradjon egyedül.

József Dezső.
— **Áthelyezés.** A Szász Ferenc áll. el. isk. ig. tanító eltávoztával megüresedett siménfalvai tanítói állásra a vallás és közoktatásügyi miniszter Jánosi József siklódi áll. el. isk. tanítót helyezte át.

— **Kinevezések.** Az erdélyi püspök Székelyszentkirályra Hajdu Géza okl. tanítót rendes tanítónak; Atyhára Udvard Béla okl. tanítót rendes kántortanítónak szintén kinevezte. Gratulálunk.

— **Választások.** Székelyudvarhely rendezett tanácsu város képviselő testülete a folyó évi szept. 24-én d. u. 3 órakor tartandó rendkívüli közgyűlésében fogja betölteni választás útján a rendőralapítványi és az üresedésben lévő 2 őrnöki állást.

— **A református kollégium** ifj. önképzőköré, okt. 6-án az aradi vértanúk emlékére változatos műsorral ünnepélyt rendez, melyre ez uton is, tisztelettel meghívja az érdeklődő közönséget.

— **Megbízatus.** A földmívelésügyi m. kir. miniszter Gál Imre székelyudvarhelyi áll. el. iskolai tanítónak a gazdasági tudósítói téren teljesített munkálkodásáért elismerését nyilvánítván, a vármegye területén felmerülő rovarkárosítások pontosabb megismerése, nagyobb vagy csekélyebb fontosságuk megállapítása és az esetleg szükséges intézkedések megtétele végett egyúttal a rovarkár tudósítói tiszttel bízta meg s a rovarkár megfigyelésekben szükséges eszközöket a „Rovartani Állomás” vezetőségével megküldette.

— **Távozó segédjegyző.** Zetelaka nagyközség képviselőtestülete Szabó József ottani segédjegyzőt katonai kötelezettségének teljesítési idejére tartósan szabadságolta. A közkeveltségnek örvendő segédjegyzőt a község népének szeretete kísérte, midőn az előjáráságtól és a község közönségétől bucsút vett. Szerkesztőségünkhez beküldött sorokban meleg szavakban adnak elismerést a segédjegyző működéséért.

— **Az erdélyrészi és felvidéki segélyakció kiterjesztése.** A földmívelésügyi miniszter, tekintettel azon szomorú körülményre, hogy úgy az erdélyi, mint a felvidéki földművesek az árvizek miatt igen nagy károkat szenvedtek, a segélyakció kibővítését határozta el s e végből az 1911. évi költségvetésbe 300 000 koronával nagyobb összeget vesz fel.

— **Uj postaügynökség.** Udvarhely-megyében, Bözöd községben ujonnan berendezett postaügynökség működését 1910. évi október hó 1-én megkezdte. A postaügynökség bárhová szóló levélpósta küldemények, továbbá csak a belföldre, Ausztriába, Bosznia—Hercegovinába, vagy Németországba szóló, 1000 korona értékűt meg nem haladó pénz és esomag küldemények felvételével, továbbításával, leadásával és utaltatásával, nemkülönben postatakarékpénztári ügyletek közvetítésével van megbízva. A postaügynökségnél postautalvány,

postatakarékpénztári és csak be és kifizetés csak 1000 korona erejéig eszközölhető. A postaügynökség kézbesítési köre Bözöd községre terjed ki. A postaügynökség leszámolás és ellenőrzés tekintetében az Erdőszentgyörgyi posta és távirdahivatalhoz tartozik és összeköttetését a nevezett postahivatallal naponként 1-szer közlekedő gyalogküdönc postajarat útján nyeri.

— **Székely vállalkozás.** Három-szék megyében Apor báró torjai uradalmát a hozzátartozó kastélyal, Balványosfürdő fürdőt, a világhírű torjai Bűdösbarlangot, a regényes Balványosvárat, a mellette lévő szén-savszűrő gyárral Apor Gábor báró özvegyétől három torjai székely birtokos megvásárolta. A birtokot előbb egy angol társaság, később romániai magánosok akarták megvásárolni. Apor báróné fajszeretete azonban meghagyta a birtokot székely kézben, bár a román ajánlat több száz ezer koronával nagyobb volt. Az új tulajdonosok a fürdőt, melynek környéke téli sportokra kiválóan alkalmas, fokozatosan nyári-téli gyógyító-helyé akarják fejleszteni.

— **Terjed a száj- és körömfájás.** Mult számunkban emlékeztünk meg, hogy vármegyénk területén kiütött a száj- és körömfájás a hasított körmű állatok között. A járvány terjed. Ujabban Oroszhegy, Székelyszentkirály, Tibód, Székelyfancsal, Ülke és Székelyszenttamás havasalji községeket vetette zár alá a hatóság s így városunk majdnem teljesen zárlattal van körítve. A zárlatok kétségtelenül a husdrágaságot és a tüzelőfa drágulását fokozzák, mert már ilyen hangokat hallunk az illetékesek köréből. Elég baj. Nem szeretnők azonban a lelkiismeretlenség közbejátszását se, hisz a közönség türelme már fogytán van s a drágaság okozta terhek elviselhetetlenek.

— **Bolgárkertészet Biharmegyében.** Nagyváradi közelében Szentjánoson és a Sebeskörös mellett, a nagyváradi kultuszmérnökség 32 hold öntözhető területen a földmiv. miniszter anyagi támogatásával bolgárrendszert kertésztelepet létesített. Az egész terület — a 6 hold kísérleti telep kivételével — bérbe van adva holdankint 66 K-ért a szentjánosi lakosoknak. A kertésztelep már második éves s eddig szép eredményeket ért el s a nagyváradi közeli mezési viszonyokat is nagyban megjavította. A miniszter a nagy városok közelében több kertésztelepet óhajt berendeztetni. Mikor mozdulnak meg élelmezési viszonyaink javítása végett a sok panaszkodás helyett s főleg lesz-e már valami a gazdasági iskola gyakorlóterületének kiszakításából, melyen tudomásunk szerint a helybeli áll. iskolai gondnokság — nagyon helyesen — bolgárrendszert telepet óhajt berendeztetni.

— **A méz.** Ujabb vizsgálatok szerint rádiumot és hangyasavat bőven tartalmaz, ami gátolja a vérelmeszedést. Hires orvosok a dohányméreg ellen is hatékony szernek tartják, mert a nikotint a hangyasav ártalmatlanná teszi. A méz savanyagai a nyálkaelválasztást is fokozzák s így az emésztést elősegítik. A méz színe annak jóságát nem befolyásolja.

— **Elűnt.** A Szent-Imre utcában lévő kettős-kut vize ismeretlen ok-

ból a mult héten teljesen eltűnt, otthagya régi ágyát, tartóját, az egyik használatban lévő kutat. Miután az alantabb fekvő papi majorban az új főgimnázium vízvezetéke számára új kutat ástak, lehetséges, hogy a víz ezen új mederbe fakadt. Így most egy egész nagy városrész víz nélkül maradt. Sürgős intézkedést kérünk a beállott vízhiány megszüntetésére. (Beküldték.)

— **Reményi Frigyes** helybeli fogtechnikus nyaralásáról megérkezett s működését megkezdte.

— **Kaptárak száma.** Görögországban 300.000-et olvastak meg, melyek 1½ millió kg.-ot mézet szolgáltattak; Dániában 800.000 kaptár 1 millió kilogrammot, Oroszországban 110000 kaptár 1½ millió kg.-ot, Belgiumban 200.000 kaptár 2½ millió kg.-ot, Hollandiában 210.000 kaptár 3 millió kg.-ot és Németországban 1,450.000 kaptár 20 millió kg. mézet adott Európában legtöbb méhkaptár van Ausztria és Magyarországon, t. i. 1550 ezer kaptár, amelynek évi mézhhozama 20—21 millió kg.-ot tesz. Az északamerikai Egyesült-Államokban 70 ezer méhtenyésztőnek mintegy 2,900.000 kaptára van és ezek évenként 34 millió kg. mézet termelnek.

— **Nem kell német gyártmány.** Az Egyesült Államokat tudvalevőleg eddig Németország látta el a képeslevelezőlapokkal. Volt idő, mikor ötszáz millió képeslapot szállítottak a németországi gyárak Amerikába. Három évvel ezelőtt még nem vették észre, hogy a német képeslap ipar hanyatlak, de ma már nagyon is érzik a hanyatlást. A három év előtt még ötszáz millióra rugó képeslap behozatal ma már csak kétszázötven millió képeslapról szól, vagyis felére apadt ennek a kelendő árucikknek az importálása, a mit nagyon is fájlnak Berlin és a német városok képeslap gyárosai, kereskedői. A németek annak tulajdonítják a hanyatlást, hogy a képeslap küldözgetés kezd divatját mulni. A turisták állítólag nem vásárolják már olyan ömegeresen, mint annak előtte. Ezt azonban megcáfolják az amerikai képeslap kereskedők, a kik szerint Amerikában mostanában több képeslapot adnak el, mint bármikor. Hasonló a postamester véleménye is. A német képeslap ipar hanyatlását más okok idézik elő. Ezek között a legelső helyre jut ama körülmény, hogy az amerikai lithografusok el sajátították a németek módszerét, melyel ma már külön képeslapokat produkálnak, mint Európa.

— **A „Vasárnapi Ujság”** szeptember 25-iki száma a hét legérdekesebb hazai eseményének, a német császár baranyamegyei vadászkirándulásának szentelt legtöbb képet; erről a tárgyról egész sereg ritka érdekességű képet közöl. Egyéb képei közt vannak: a losonci Kossuth-szobor leplezése, a vágvárallyai régi Balassa kastély képei, az újabb budapesti építkezések, a mohácsi kolera-fészek stb. Szépirodalmi olvasmányok: Oláh Gábor és Kosztolányi Dezső versei, Zsoldos László regénye, Szemere György elbeszélése, Neera olaszból fordított regénye. Egyéb közlemények: természettudományt cikk Kemenczky Kálmántól, cikk a Habsburg-lotharingiai házról, tárcacikk

a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy kor. a „Világkronika”-val együtt négy korona 80 fill. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, VI. ker., Egyetem-utca 4. szám) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap” a legolcsóbb ujság a magyar nép számára félévreként korona 40 fillér.

Törvénytörvény.

Főtárgyalás. Hirt adtunk annak idején arról az esetről, midőn 18 agyagfalvi székely a választás hevében megverte Szakáts Zoltánt. A kir. ügyészség a tettesek ellen vádat emelt magánosok elleni erőszak bűntette címen. A főtárgyalást a törvénytörvény folyó év szeptember hó 30-ára tűzte ki, amikor is a védelmet Dr Valentsik Ferenc orsz. képviselő fogja szolgáltatni.

KÖZGAZDASÁG.

Az udvarhelyvárm. Gazdasági Egyesülettől 29a—1910.

Értesítés.

Minthogy a Székelyudvarhelyt kiütött száj- és körömfájás miatt hasított körmű állatokat a városba hajtani nem szabad, az október 2-ikára hirdetett szarvasmarha és baromfi kiállítás és díjazás akkorra halasztatott, mikor a város a záról felszabadul.

Székelyudvarhely, 1910. szept. 24.
Az elnökség.

Olcsó kálitragya.

Érdekes újítást hozott be a stassfurti káliszindikátus abból a célból, hogy a kálitragyázást olcsóbbá tegye. Erre vonatkozólag a következőket írja a mezőgazdasági Szemle.

Mig nálunk foszforsav-tartalmu műtrágya alkalmazása örvendetesen terjed, addig a kálitragyák nagyon alárendelt szerepet játszanak. Még nem is oly rég, a gazda nem is ismerte őket, vagy ha hallott is róluk egyet-mást, alkalmazásukat fölöslegesnek vélte, uralva azon téves nézetből, hogy hazai talajainkban bőven van káli, azt pótolni beláthatatlan időig nem kell. Az orsz. m. kir. növénytermelési kísérleti állomás érdeme, hogy ezen téves felfogást eloszlatta, a helytelen irányban megindult kísérletezést a helyes mederbe terelte és kimutatta, hogy a kálitragyák alkalmazása nálunk is sok esetben meghozza a gyümölcsét.

Noha nagyon kecsesgetők a homokon, tözege talajon és réten felmutatott eredmények, a kálitragyák mégis csak nagyon lassan kezdenek tért hódítani, aminek oka részben abban keresendő, hogy a kálitragyák beszerzése nehézkes és drága. Mert a koncentrált, tisztított kálisók vételára amúgy is nagy, az olcsó és nálunk leginkább keresett kainitot pedig a szállítási költség drágítja meg. A kainitban aránylag kevés káliit vásárlunk, főtömegét a mellékalkotórészek alkotják, ezek drágítják a szállítást.

Jelen sorok célja egy nagyon is üdvös újítást méltányolni, mely ez

évben lévén foganatosítva, nálunk még nem ismeretes. A stassfurti káliszindikátus ugyanis a 40 százalékos kálitragya árát alább szállította, oly annyira, hogy benne az értékegység jelenleg a szállítási költség beleszámításával kevesebbe kerül, mint a kainitban. Mert a kainit csak 12,4 százalékt káliit tartalmaz átlag, míg a 40 százalékos kálitragya 31,4-szer annyit, kevesebb tehát utóbbinál a szállítandó tömeg, mert egy zsák 40 százalékos kálitragyában annyi káliit kapunk, mint 31,4 zsák kainitban s így, ha a 40 százalékos kálitragya vételára nagyobb is, a szállítási költség miatt benne az értékegység, azaz 1 kg. káli aránylag annál kevesebbe kerül, viszonyítva a kainit-hoz, minél messzebb szállítjuk.

De a két kálitragya között árdiferencia a 40 százalékos kálitragya javára még nagyobb, ha ezenkívül még figyelembe vesszük azt is, hogy most csak 1 zsák 40 százalékos kálitragyát kell 31,4 zsák kainit helyett a vasuti állomástól haza fuvarozni, eltenni és elhúzni.

Eltételezve olcsóbb voltától a 40 százalékos kálitragya javára még egyélt előnyöket is rejt magában. Kainitot mellék-alkotórészei miatt oly növényeknél, melyeknél a minőségre vagyunk kiváló tekintettel, közvetlenül nem lehet adni, hanem csak összel, vagy az elővetemény alá, hogy a minőséget rontó klórvegyületeket a csapadék az azokat nem abszorbeáló talaj mélyébe mossa. A 40 százalékos kálitragyát ellenben bátran lehet tavasszal is alkalmazni.

A jövőben tehát homoki szőlőkben herénél, lucernánál stb. olcsóbb-sága miatt inkább a 40 százalékos kálitragyát alkalmazzuk, mint a kainitot. De réten és valószínűleg tözege talajon is a 40 százalékos kálitragya nem pótolhatja a kainitot. Réten ugyanis a kainit nemcsak kálitartalmanál fogva hat, hanem mellékalkotórészei is oly kedvező hatást gyakorolnak, hogy a kainitot a tisztító kálisó nem pótolhatja. Réten tehát, mérlegelve a hatását, még mindig olcsóbb a kainit.

Reméljük, hogy ezen üdvös újítást a gazdaközönség nemcsak tudomásul veszi, hanem javára ki is használja.

— **Névjegyek,** eljegyzési és esküvői kártyák, báli meghívók izléses kivitelben készülnek Betegh Pal villam-motoros könyvnyomdájában.

Csiofle Testvérek

mű orgona és harmonium gyára Brassó, Szent János-utca 20. (saját házában.)

Ajánljuk kitűnő hangulés tartós szerkezetű, légnyomatú és mechanikai

orgonáinkat

igen jutányos árak mellett művészies kivitelben.

Raktáron kitűnő hangu harmoniumok

zongorák első rangu angol és amerikai szerkezetűek.

Mindennemű javításokat, hangolásokokat és átépítéseket olcsón elvállalunk. Tervezeteiket és rajzokat kívánatra küldünk.

